

Socialförvaltningen
Enheten för utveckling och innovation
Madeleine Sackemark 070-167 28 54

Socialförvaltningens handlingsplan för arbete med våld i nära relationer 2016-2019

Eskilstuna kommun har som målsättning att vara en av Sveriges mest jämställda kommuner vilket medför ett arbete med de jämställdhetspolitiska målen. Det övergripande nationella målet för arbetet med jämställdhet är, enligt regeringen, att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Sverige har för att uppnå detta mål även fyra jämställdhetspolitiska delmål varav att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är det sista. Målet innebär att kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Med grund i detta mål har kommunfullmäktige antagit en handlingsplan för mäns våld mot kvinnor som ska gälla mellan åren 2015 och 2017. Handlingsplanen ”Eskilstuna – En FriStad för kvinnor” innehåller flertalet åtgärder för arbetet med mäns våld mot kvinnor under perioden samt en kunskapsöversikt över området. Denna kommunövergripande handlingsplan beskriver att samtliga förvaltningar och bolag, utifrån verksamhetens ansvarsområden och uppdrag, ska utarbeta en handlingsplan för den egna verksamhetens arbete med att motverka mäns våld mot kvinnor.

Socialförvaltningen skapades vid halvårsskiftet 2015 då den tidigare arbetsmarknads- och familjeförvaltningen delades. Med anledning av socialförvaltningens ansvarsområden och uppdrag har det beslutats att fokus för handlingsplanen ska ligga på våld i nära relation istället för mäns våld mot kvinnor. Förvaltningen har mottagnings-, utrednings- och resursenheter som handhar olika ärenden gällande våld och ansvaret är likvärdigt oavsett vilket kön den utsatta har. Det finns dock en stor medvetenhet om att fördelningen gällande utsatthet som kommer till socialtjänstens kännedom inte är jämn mellan könen. För att vara inkluderande gentemot samtliga kvinnor, män, flickor och pojkar samt alla olika former av relationer har våld i nära relation dock valts som uttryck i förvaltningens handlingsplan.

En ytterligare anledning att socialförvaltningen använder sig av uttrycket våld i nära relation är Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd kring detta som kom i slutet av 2014 (SOSFS 2014:4 (M & S)). Dessa föreskrifter beskriver hur socialtjänstens arbete med våld i nära relation ska läggas upp utifrån rådande lagar. Det finns också beskrivet hur socialnämndens planering kring arbete med våld i nära relation ska se ut vilket förvaltningen måste ta hänsyn till i sitt arbete.

Arbetsmarknads- och familjeförvaltningens handlingsplan (AMFN/2014:130), som angår socialförvaltningen, gällde fram till årsskiftet 2015-2016 varför en ny handlingsplan behövdes. Den tidigare handlingsplanen har följts upp och resultatet visade att flertalet åtgärder inte kunnat genomföras med tanke på ett utvecklingsarbete inom området. Utvecklingsarbetet har skett genom en översyn av socialtjänstens arbete med våld i nära relation med hjälp av brukarmedverkan i metoden Förändra radikalt från SKL. Utvecklingsarbetet avslutades i november 2015 och ska åtföljas av ett antal åtgärder i denna nya handlingsplan för det fortsatta arbetet framåt med olika idéer och rutiner. Uppföljningen av den tidigare handlingsplanen visade dock att verksamheten Se Oss, som erbjuder samtalsstöd till barn som har bevittnat eller utsatts för våld, har utvecklat sitt stöd och nu också erbjuder samtal i grupp. Under perioden har även utbildningsinsatser genomförts där överförmyndarverksamheten och stabsenheterna bjudits in.

Föreliggande handlingsplan planeras gälla mellan 2016 och 2019 och ha fokus på att öka kvaliteten i socialförvaltningens arbete med våld i nära relation.

Syfte

Syftet med socialförvaltningens handlingsplan är att utveckla kunskap och arbetssätt gällande våld i nära relation. Personalen ska känna sig trygga i att prata om våld för att åstadkomma

tidig upptäckt och förvaltningen ska kunna erbjuda individanpassade insatser för att våldet i familjerna ska upphöra.

Mål med förvaltningens arbete med våld i nära relation

Ett övergripande mål och ett antal delmål har tagit fram för förvaltningens arbete med våld i nära relation.

Övergripande mål:

- Att våldet har upphört i samtliga familjer som kommit i kontakt med socialförvaltningen.

Delmål:

- Att förvaltningen erbjuder behovsanpassat stöd till samtliga i de tre målgrupperna våldsutsatta, våldsutövande och barn som upplevt våld.
- Att personalen känner trygghet i att prata om våld med varandra.
- Att personalen känner trygghet i att prata om våld med brukare.
- Att de vuxna brukare som haft kontakt med socialförvaltningen med anledning av våld i familjen upplever sig ha fått stöd och verktyg för att uppnå ett liv utan våld.
- Att de barn som haft kontakt med socialförvaltningen på grund av att de upplevt våld i familjen känner sig sedda och lyssnade på.

Definitioner

Då det finns olika uppfattningar om vad som kan vara en nära relation och vad som räknas som våld definieras dessa uttryck.

Nära relation

Med nära relation menas i handlingsplanen den inom en familj eller nära släkt. Det kan således vara inom relationen mellan makar, sambor eller pojk- och flickvänner där förhållandet är eller har varit mer fast och varaktigt samt mellan föräldrar och barn, syskon eller andra släktingar.

Våld

I handlingsplanen används begreppet våld som ett samlingsnamn för ett flertal olika gärningar. Våldshandlingar kan vara av fysisk, psykisk, sexuell eller ekonomisk/materiell art och uttrycket inkluderar även försummelse. Även våld med hedersrelaterad bakgrund är inkluderat i planen.

Åtgärder

Socialförvaltningens handlingsplan fokuserar på att höja kvaliteten för arbetet med våld i nära relation. Planen består av totalt 25 olika åtgärder som ska vidtas mellan åren 2016 och 2019. Åtgärderna kan vara av tillfällig, kontinuerlig eller återkommande art.

Kvinnofrid på uppdrag från kommunstyrelsen

Den, tidigare beskrivna, kommunövergripande ”Eskilstuna – En FriStad för kvinnor” består av en handlingsplan och en kunskapsöversikt över kommunens arbete med mäns våld mot kvinnor. I denna handlingsplan, som antagits av kommunfullmäktige, ingår några åtgärder som samtliga förvaltningar och bolag behöver genomföra mellan åren 2015 och 2017 och några åtaganden som gäller specifikt för socialförvaltningen. Socialförvaltningen kan inte påverka åtgärderna utan måste fullfölja dessa enligt plan. Endast de åtgärder som berör

socialförvaltningen skrivs ut nedan, uppdelat på de åtgärder som samtliga förvaltningar har i uppdrag att genomföra och det som är specifikt för socialförvaltningen.

Åtgärder för samtliga förvaltningar och bolag

De åtaganden som berör samtliga förvaltningar och bolag handlar om att tillse att personalen har, för arbetet, nödvändiga kunskaper inom området mäns våld mot kvinnor. Detta, påpekar socialförvaltningen, kan också handla om att ha kunskaper för att kunna upptäcka, prata om och stödja medarbetare som lever eller har levt med våld i familjen.

Åtgärd	Målgrupp	Ansvarig	Tid
Sprida handlingsplanen och kunskapsöversikten ”Eskilstuna - En FriStad för kvinnor” inom förvaltningen.	Samtliga chefer och medarbetare	Förvaltningschef ansvarar och enhetschefer rapporterar	2016
Ta del av den grundläggande film om mäns våld mot kvinnor (17 min) med tillhörande handledning för chefer och diskussionsfrågor till arbetsplatsen som kommunledningskontoret tagit fram och som finns tillgängligt att användas från och med den första mars 2016.	Chefer och medarbetare vid behov	Förvaltningschef ansvarar och enhetschefer rapporterar	2016-2017
Delta i den utbildning om mäns våld mot kvinnor som erbjuds via utbildningskatalogen.	Nyanställda chefer och medarbetare samt befintlig personal vid behov	Respektive chef	2016-

Åtgärderna ovan kan kombineras med andra kunskapshöjande insatser, såsom deltagande i seminarier eller föreläsningar inom området, vid behov. Att personalen har tillräcklig kunskap om mäns våld mot kvinnor följs sedan upp som en del i verksamhetens årshjul dit enhetscheferna rapporterar och förvaltningschefen ansvarar.

Åtgärder för socialförvaltningen

Åtagandena nedan berör endast socialförvaltningen eller socialförvaltningen i kombination med någon annan förvaltning.

Åtgärd	Målgrupp	Ansvarig	Tid
Förvaltningen har i uppdrag att anordna fortbildning inom området mäns våld mot kvinnor minst två gånger per år enligt den koncerngemensamma utbildningskatalogen.	Medarbetare inom kommun-koncernen	Enhetschef Råd och stöd	2016-
Genomföra en kartläggning och en analys av omfattningen av mäns våld mot kvinnor samt analysera hur de tjänster och den service som erbjuds dem av kommunen svarar mot dessa kvinnors, barns och mäns behov – genomförs tillsammans med Kommunledningskontoret.		Förvaltningschef ansvarig för förvaltningens del och KLK för hela arbetet	Påbörjat -2016
Utreda olika boendemöjligheter för våldsutsatta kvinnor som inte har behov av skyddat boende – genomförs tillsammans med Kommunledningskontoret.	Våldsutsatta kvinnor	Förvaltningschef ansvarig för förvaltningens del och KLK för hela arbetet	Påbörjat -2016
Fortsätta dialogen med Kommunfastigheter AB, Torshälla fastighets AB och fastighetsägarnätverket – genomförs tillsammans med Kommunledningskontoret.	Våldsutsatta kvinnor	Förvaltningschef ansvarig för förvaltningens del och KLK för hela	Påbörjat -2017

		arbetet	
--	--	---------	--

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd

Som beskrevs i inledningen så har Socialstyrelsen ett antal föreskrifter och allmänna råd för kommunernas arbete med våld i nära relation utifrån rådande lagar. Under hösten 2014 togs en uppdaterad version av föreskrifterna i bruk vilket innebar att kommunen och specifikt socialtjänsten behövde se över sitt arbete med våld i nära relation. Mycket av det som beskrivs i föreskrifterna arbetar förvaltningen redan efter men några delar behöver uppdateras. Nedan beskrivs de åtgärder som framtagits med förvaltningens beaktande av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd i åtanke.

Åtgärd	Målgrupp	Ansvarig	Tid
Implementering av den processkarta för biståndsinsatser gällande våld i nära relation som framtagits under hösten 2015.	Medarbetare	Enhetschefer	2017
Ta fram rutiner för förvaltningens arbete med våld i nära relation, hur det upptäcks och vilka åtgärder som ska sättas in med hänsyn till Socialstyrelsens föreskrifter och lärdomar från projektet Förändra radikalt.	Medarbetare	Områdeschefer	2016-2017
Implementering av rutinerna för våld i nära relation ovan.	Medarbetare	Enhetschefer	2016-2019
Vid rekrytering av ny personal som ska arbeta med handläggning och uppföljning av ärenden med våldsutsatta vuxna ska det säkerställas att de har socionomexamen.		Enhetschefer	2016-
Besluta vilken standardiserad bedömningsmetod för riskbedömningar som ska användas och implementera denna.	Medarbetare	Beslut tas i områdesledningarna medan enhetschefer är ansvariga för implementering	2017-2018
Införa, testa och implementera behandlingsmetod KIBB – Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel för familjer där fysisk barnmisshandel förekommit. Behandlingen består av parallella barn- och föräldragrupper som träffas 16 gånger.	Våldsutövande föräldrar och våldsutsatta barn	Områdeschefer	2017-2019
Säkra ett flöde som tillser att barn och familj erbjuds stöd i direkt anslutning till att förhör av polisen genomförs med barnet.	Barn som upplevt våld	Områdeschefer	2016-

Rutiner

Förvaltningen saknar idag rutiner för sitt samlade arbete med våld i nära relation, något som dock finns för hedersrelaterat våld. Det finns ett antal delrutiner men inget heltäckande varför denna åtgärd tagits fram. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd beskriver att rutiner ska finnas för socialtjänstens arbete med våld i nära relation. Kommunen svarar dessutom årligen på Socialstyrelsens frågor i ”Öppna Jämförelser om stöd till brottsoffer” där vikten av rutiner för detta arbete betonas. Rutinerna ska enligt Socialstyrelsens undersökning vara beslutade på ledningsnivå och följas upp årligen. I rutinerna är det också viktigt att inkludera personalperspektivet och informera om agerande vid upptäckt av våldsutsatthet inom personalgruppen.

Rutiner som det finns uttalat behov av är:

- Rutin för upptäckt av våld och vad medarbetare ska göra då vetskap eller misstanke om våld inom familjen finns samt gällande att ställa frågor om våld till brukare
- Rutin för hur utredning av våldsutsatta vuxna och barn ska gå till
- Rutin för uppföljning av våld i nära relation
- Rutin för gemensam planering och samverkan med enheterna för ekonomiskt bistånd gällande prioritering och skyndsam hantering av ärenden med våldsutsatta brukare i akuta lägen (detta finns också specificerat i arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningens handlingsplan för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation för 2016-2017)
- Rutin för samverkan och överlämning mellan socialförvaltningens mottagnings-, utrednings- och resursenheter som hanterar ärenden gällande våld i nära relation och övriga relevanta verksamheter, enheter och förvaltningar inom kommunen samt externa myndigheter och resurser.

Rutinerna som listas ovan kan komma att behöva kompletteras med ytterligare rutiner under arbetet. De listade rutinerna kan också med fördel kombineras med varandra till mer övergripande rutiner som också samlas och finns lättillgängliga för samtliga medarbetare. För att rutinerna ska vara anpassade efter det dagliga arbetet så bör medarbetare från berörda enheter medverka i framtagandet av dem. Dessutom behöver hänsyn tas till det utvecklingsarbete som genomförts under 2015 med Förändra radikalt-metoden.

Bedömningsmetod

I förvaltningens arbete med våld i nära relation finns ett behov av en standardiserad bedömningsmetod. Idag finns det vissa kunskaper i två olika bedömningsmetoder varav ingen används kontinuerligt. Detta medför att det initialt måste tas ett ledningsbeslut kring vilken metod som ska användas för att sedan implementera denna inom förvaltningen. De metoder som kunskaper finns inom är FREDA och SARA:SV. FREDA är en standardiserad bedömningsmetod från Socialstyrelsen bestående av en manual och tre instrument. Syftet med de tre instrumenten i FREDA är att de ska användas i socialtjänstens arbete med att identifiera våld och bedöma behovet av stöd och skydd i samband med utsatthet för våld. SARA:SV (Spousal Assault Risk Assessment guide – Short Version) är en metod som används för att bedöma risk för framtida eller upprepat partnervåld för att se vilka skyddsåtgärder som eventuellt behöver sättas in.

Förändra radikalt

Med anledning av de nya föreskrifterna gällande kommunernas arbete med våld i nära relation från Socialstyrelsen så inleddes ett utvecklingsarbete inom förvaltningen. Kommunen deltog i ett utvecklingsprojekt via SKL gällande metoden Förändra radikalt som till stor del bygger på brukarmedverkan och denna metod användes för utvecklingsarbetet. Anledningen till detta var att det ansågs mycket viktigt att få med brukarnas syn på kommunens arbete med våld i nära relation och vilka behov som behöver tillgodoses.

Arbetet, som inleddes under våren 2015, bestod av sex workshoppar med en grupp på cirka 20 medarbetare och fyra enhetschefer. Medarbetarna delades in i tre arbetsgrupper med fokus på varsin målgrupp. En grupp arbetade med barn som upplevt våld i familjen, en med vuxna som utsatts för våld i nära relation och en med vuxna som utövade våld i nära relation. Medverkande enhetschefer har utgjort en fjärde arbetsgrupp för förvaltningens övergripande arbete med

våld i nära relation. Arbetet har gått ut på att genom olika metoder, såsom brukarresor, professionella och brukares dagböcker samt omvärldsspaning, komma fram till vilka behov som förvaltningen har i sitt arbete med våld i nära relation. Utifrån dessa behov har det sedan idégenererats för att hitta olika former av lösningar på de upplevda behoven. De idéer som framkommit genom idégenereringarna har specificerats, skapats prototyp för och testats på berörd målgrupp.

Efter arbetets avslut i november 2015 har ett antal idéer valts ut som aktuella för implementering och/eller fortsatt testning vilka presenteras som åtgärder nedan.

Åtgärd	Målgrupp	Ansvarig	Tid
Ta fram ett material med tillhörande utbildningspaket för att ”göra våldet pratbart” för socialtjänstens personal baserat på erfarenheter och citat från arbetet med Förändra radikalt med syftet att skapa trygghet hos personalen kring att fråga och prata om våld med brukare.	Medarbetare	Områdeschefer	2016-2017
Sprida materialet och det tillhörande utbildningspaketet för att ”göra våldet pratbart” för socialtjänstens personal enligt ovan.	Medarbetare	Enhetschefer	2017-
Skapa och sprida en hemsida gällande våld i nära relation med fokus på barn och unga utifrån en framtagna aktivitetsplan.	Barn och unga samt personal som arbetar med barn och unga	Områdeschefer och kommunikationsstrateg	2016-2017
Införa, testa och implementera ett systemiskt arbets sätt för ärenden innehållande våld i nära relation. Åtgärden inkluderar också: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Se över olika möjligheter för brukare att lämna sin historia till socialtjänsten för att de ska slippa upprepa denna flera gånger.</i> - <i>Skapa en verktygslåda med olika metoder för att samtala med barn om våld samt implementera denna.</i> - <i>Erbjuda brukare en möjlighet att styra över det första mötet gällande plats och möjlighet att ha med ett stöd för att känna trygghet i berättandet.</i> - <i>Skapa och placera ut konst med budskap för att påminna personalen om att fråga brukare om förekomst av våld.</i> 	Medarbetare och brukare	Områdeschefer och processägare	2016-2019

De olika idéerna finns mer tydligt beskrivna antingen i egna aktivitetsplaner, arbetsbeskrivningar eller i det samlade materialet från utvecklingsarbetet med Förändra radikalt. Tanken med att ”göra våldet pratbart” som beskrivs i den översta åtgärden ovan är att samtlig personal inom socialförvaltningen ska få en ökad trygghet i att prata om våld. Det handlar om att kunna prata med brukare men också om att på ett adekvat sätt kunna diskutera förekomst av våld i ärenden med sina medarbetare. Det är viktigt att personal som av någon anledning misstänker att det kan förekomma våld inom en familj ska kunna ställa frågor om detta till brukarna. För att kunna göra detta måste det finnas en trygghet i att personalen vet hur de ska hantera både frågan och svaret på ett sätt som de känner sig bekväma med. Det kan också handla om att hjälpa den utsatta personen att se allvaret i det våld som förekommer inom familjen och att inte visa misstro mot det som berättas. Utbildningsmaterialet kan genom att

”göra våldet pratbart” också ge, både chefer och medarbetare, en ökad möjlighet att upptäcka förekomst av våld i familjen hos medarbetare samt att kunna ge adekvat stöd i en sådan situation.

Personalen ska genom detta få en förståelse för helheten, det systemiska, och inte bara se individerna utan att kunna se familjen som en enhet. Det handlar om att skapa en känsla för ärenden som innehåller våld i familjen för att kunna möta individerna utifrån sina behov och hitta individuella lösningar för familjerna de möter. Det är också viktigt att tänka på funktionen som tolk i de ärenden som inkluderar våld. Det kan vara så att svårigheter med att kunna tala fritt uppstår då tolken är en del av den egna gruppen. Detta bör således tas hänsyn till vid bokning av tolk gällande både utredning och resurs.

Överförmyndarverksamheten

Överförmyndarverksamheten inom förvaltningen har främst i uppdrag att hitta gode män och förvaltare till dem som behöver samt att utöva tillsyn över gode män, förvaltare och förmyndare. Dessa kallas med ett gemensamt uttryck uppdragstagare och de har ett ansvar gentemot sina brukare. Detta medför även en möjlighet att upptäcka våld som förekommer inom familjer som de handhar. De behöver således kunna hantera ärenden och veta vart de kan vända sig vid behov. Med anledning av uppdragstagarnas ansvar planeras en kompetenshöjande insats.

Åtgärd	Målgrupp	Ansvarig	Tid
Kompetensutveckling med fokus på upptäckt av våld och agerande vid upptäckt.	Uppdragstagare inom överförmyndarverksamheten	Utvecklingschef	2016

Övriga åtgärder

Åtgärderna nedan är framtagna specifikt för denna handlingsplan och tidsperiod.

Åtgärd	Målgrupp	Ansvarig	Slut
Ta fram uppdrag, syfte och ramar för ett informationsnätverk för våld i nära relation inom förvaltningen.	Medarbetare	Områdeschefer	2017-
Se över möjligheterna för ensamkommande barn att ta del av stöd vid upplevelser av våld i nära relation.	Ensamkommande barn som upplevt våld i nära relation	Områdeschefer	2017-2018

HR-perspektiv

Handlingsplanen fokuserar på förvaltningens arbete med brukare som upplevt våld i nära relation och på att utveckla det arbetet men det är också viktigt att se till den egna personalgruppen. För att tillse medarbetares hälsa och minimera eventuella konsekvenser är det av vikt att säkerhets- och arbetsmiljölagstiftning och rutiner följs. Under 2016 kommer Kommunhälsan att hålla en grundutbildning i arbetsmiljö för de chefer som inte gått denna tidigare. Det kommer också att erbjudas en påfyllnadsutbildning i arbetsmiljö där frågor kring ansvar och delegation tas upp samt en utbildning i den nya Arbetsmiljöföreskriften kring organisatorisk och social arbetsmiljö.

Handlingsplanen innehåller ett antal beskrivna kompetensutvecklingsinsatser för personal och chefer. De kunskaper som förmedlas genom dessa insatser kan med fördel även appliceras på samtal internt mellan medarbetare eller mellan medarbetare och chef. Det är möjligt att en medarbetare har upplevt eller upplever våld i nära relation och genom beskrivna

kompetenshöjande insatser kan chefen således få ett stöd i att samtala om detta med berörd medarbetare.

Medarbetare som har haft svåra samtal kring våld med brukare behöver ha tillgång till avlastningssamtal eller handledning. Det behöver vara tydligt för medarbetare och chefer att detta finns och kan nyttjas på eget initiativ eller på chefs uppmaning. Vissa medarbetare har regelbunden handledning i grupp men i samband med svåra samtal med brukare kan det vara av vikt att få möjlighet till enskild handledning. Det bör också erbjudas möjlighet att få stöd eller handledning inför svåra samtal med brukare då en medarbetare känner sig osäker eller av annan anledning upplever sig behöva det.

Uppföljning

För att se till att handlingsplanen hålls aktuell och att åtgärderna genomförs enligt plan ska uppföljningar göras årligen. Uppföljningarna ska titta både på mål och på åtgärder som formulerats i handlingsplanen. För att uppföljning av mål ska kunna göras bör en uppföljningsplan tas fram eftersom det kan behöva ske i samråd med personal och brukare. De årliga uppföljningarna kommer att göras i slutet på året för att följa förvaltningens årshjul och så effektivt som möjligt kunna rapporteras in i nämndens verksamhetsberättelse. Vid de årliga uppföljningarna är det också möjligt att revidera handlingsplanen utifrån behov.